

การประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
The Evaluation of The Master of Education Program in Buddhist
Educational Administration, Faculty Of Education at
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khonkaen Campus

จุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์¹

Chulapunporn Thanaphaet¹

Received : August 27, 2020 Revised : October 26, 2020 Accepted : November 10, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินและเสนอแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านบริบทของหลักสูตร 2) ด้านปัจจัยสนับสนุนในหลักสูตร 3) ด้านสิ่งที่เกี่ยวข้องในหลักสูตร 4) ด้านกิจกรรมการเรียนในหลักสูตร และ 5) ด้านผลผลิตระหว่างทางของหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ มหาบัณฑิตสาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา นิสิตระดับมหาบัณฑิต และผู้บังคับบัญชาของมหาบัณฑิต จำนวน 169 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแยกตามกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ใช้หลักสูตร การวิเคราะห์ข้อมูลจากงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และข้อมูลเชิงพรรณนาหรือข้อมูลแบบคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และข้อมูลจากแบบสอบถาม เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด 2) แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น พบว่าควรมีจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมในรายวิชาที่เป็นประเด็นทางสังคมปัจจุบัน ควรจัดให้นิสิตมีการฝึกทักษะทางวิชาการสู่ชุมชน ควรมีการปรับปรุงห้องเรียนของนิสิตเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการจัดการมากยิ่งขึ้น และควรมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่องค์ความรู้ที่เป็นศาสตร์ของพุทธบริหารการศึกษา

คำสำคัญ: การประเมินหลักสูตร มหาบัณฑิต พุทธบริหารการศึกษา

¹ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khonkaen Campus

¹ Corresponding author. Email : drchulapunporn@gmail.com

Abstract

The objectives of this research were to evaluate and present management guidelines of the Master of Education program in Buddhist educational administration, faculty of education at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khonkaen Campus in five aspects: 1) course context 2) contributing factors in the course 3) what is involved in the course 4) learning activities in the course and 5) productivity along the way of the course. The samples used in this research including 169 teachers, expert committees, Master's Degree in Buddhist Educational Administration students, master students, and supervisors of master students. The research instruments were structured interviews, questionnaire which were categorized according to the samples involved as course users. Data analysis from this research included information from interviews and descriptive data or quality data which was a content analysis and information from the questionnaire which was a quantitative data. The statistics used in this analysis of the data were percentage, mean and standard deviation.

The research findings were revealed as follows: 1) Master of Education Program in Educational Administration Program, Faculty of Education at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khonkaen Campus in overall aspect was appropriate at the highest level ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.66). When considering each aspect, it was found that all aspects were appropriate at the highest level. 2) The management guidelines of Master of Education Curriculum, majoring in Buddhist Educational Administration, Faculty of Education was found that there should be additional instruction in the current social issues subject. Moreover, there should provide students with academic skills training to the community, students' classrooms should be improved in order to be more effective in managing them, and there should be public relations and dissemination of knowledge that was the science of Buddhist educational administration.

Keywords: Course Evaluation, Master Students, Buddhist Educational Administration

บทนำ

สถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบันมีภารกิจหลักที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การผลิตบัณฑิต และมีสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งมีหลักสูตรผลิตผู้บริหารการศึกษาทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก รวมทั้งคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ที่ได้เปิดหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษาขึ้นในปี พ.ศ. 2555 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถและคุณธรรม เป็นผู้นำทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพทั้งในองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน สำหรับแนวทางการบริหารจัดการและพัฒนาหลักสูตรจะดำเนินการตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 โดยให้สถาบันอุดมศึกษาที่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบการพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษาให้มีมาตรฐานและคุณภาพ การศึกษาสูงขึ้น สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษาของคณะกรรมการการอุดมศึกษา

และควรกำหนดตัวบ่งชี้ด้านมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของ คณะกรรมการการอุดมศึกษา เกณฑ์มาตรฐานวิชาการและวิชาชีพรวมทั้งเกณฑ์มาตรฐานอื่น ๆ อาทิ จำนวน และคุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตร อาจารย์พิเศษ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ให้มีภาระหน้าที่ในการบริหารหลักสูตรและการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร การติดตามประเมินผลหลักสูตร (ราชกิจจานุเบกษา, 2548) ซึ่งการประเมินหลักสูตรนี้มีความสำคัญ เพราะเป็นกระบวนการหาข้อมูล เก็บข้อมูล เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจเลือกที่ศึกษา (Stufflebeam and Shinkfield, 1995) เป็นการพิจารณา เปรียบเทียบ ตัดสินใจเกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ ในระบบหลักสูตรว่ามีความสัมพันธ์ สอดคล้องกับมาตรฐาน ความมุ่งหวัง มีการปฏิบัติจริงเพียงใด รวมถึงการพิจารณาว่าหลักสูตรนั้นมีประสิทธิภาพเพียงใด มีผลกระทบอย่างไร ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลนั้นมาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรนั้นให้ดีขึ้น (บุญชม ศรีสะอาด, 2546; สุนีย์ ภูพันธ์, 2546) ในขณะที่มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นผู้ผลิตบัณฑิตจะต้องมีการควบคุมคุณภาพการจัดการศึกษา สู่สากล โดยต้องมีการควบคุมคุณภาพของหลักสูตรซึ่งเป็นสิ่งกำหนดทิศทางของการผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และเมื่อใช้หลักสูตรไปได้ ระยะเวลาหนึ่งจะต้องมีการประเมินการใช้หลักสูตร การประเมินนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาทบทวนเกี่ยวกับคุณภาพของหลักสูตร โดยใช้ผลการวัดในแง่มุมต่าง ๆ ของสิ่งที่จะประเมิน (วิชัย วงศ์ใหญ่, 2527)

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้เปิดหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษาขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 จนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 9 ปี (2555 - 2563) แต่ยังไม่มีการประเมินหลักสูตรตามหลักวิชาการ เพื่อให้การจัดการศึกษาในระดับมหาบัณฑิตสาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษาให้มีคุณภาพ และเพื่อให้หลักสูตรบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องผ่านกระบวนการประเมินหลักสูตร ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดที่มุ่งหาคำตอบว่า หลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ได้ดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้นหรือไม่ ผู้วิจัยในฐานะเป็นอาจารย์ในสาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษาที่รับผิดชอบการสอนตามหลักสูตรดังกล่าวจึงต้องดำเนินการประเมินหลักสูตรทั้งระบบตามหลักวิชาการ ตั้งแต่การวิเคราะห์บริบทของหลักสูตร การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ การประเมินผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นในการผลิตบัณฑิต เพื่อนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพได้มาตรฐานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อประเมินหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการประเมินชีพ (CIPP Model) ตามแนวคิดของ Stufflebeam ซึ่งมีลักษณะการประเมินเพื่อประกอบการตัดสินใจออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1) การประเมินบริบทหรือภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจในเรื่องการกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนงานหรือโครงการ 2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการ

ประเมินเพื่อช่วยการตัดสินใจในการเลือก และจัดสรรทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้าซึ่งได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์และอาคารสถานที่ 3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อช่วยการตัดสินใจในเรื่องการเลือกวิธีดำเนินการหรือการพิจารณาตัดสินความก้าวหน้าของวิธีการ ดำเนินโครงการรวมทั้งการแก้ไขปัญหาขัดข้อง นำไปสู่การหาวิธีพัฒนาการดำเนินการโครงการที่เหมาะสม อีกทั้งยังเป็นการค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องในระหว่างดำเนินการโครงการด้วย 4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินค่าผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร คุณภาพของมหาบัณฑิต ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ความพึงพอใจของผู้ใช้มหาบัณฑิต เพื่อช่วยการตัดสินใจว่า ในแต่ละขั้นตอน การดำเนินงานควรมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ขยาย หรือยุบโครงการ อย่างไรก็ตาม ในการประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ในครั้งนี้ ดำเนินการประเมินเป็น 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การประเมินบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อทราบความต้องการของสังคม ความต้องการส่วนบุคคล ปรัชญาและนโยบายการศึกษา ลักษณะวัฒนธรรมและสภาพท้องถิ่น เพื่อนำข้อมูลมาพิจารณาในการกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร และจุดประสงค์รายวิชา

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับคุณลักษณะ และสถานภาพของบุคลากร อาจารย์ นิสิต อุปกรณ์ หรือสื่อการเรียนการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก การวางแผนบริหารหลักสูตร

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียน การสอน วิธีการสอนการบริหารหลักสูตร พิจารณาตัดสินความก้าวหน้าของวิธีการดำเนินการ เพื่อค้นหาแนวทางนำไปสู่การพัฒนาหาวิธีการดำเนินการโครงการที่เหมาะสม ช่วยค้นหาข้อบกพร่อง และแนวทางการแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องในระหว่างดำเนินการโครงการ และเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าโครงการนั้นได้ดำเนินการไปตามกระบวนการที่วางไว้ ซึ่งจะบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้หรือไม่ มีความคลาดเคลื่อนอย่างไร

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในตัวนิสิต และประเมินค่าผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้เพื่อช่วยการตัดสินใจว่า ในแต่ละขั้นตอน การดำเนินงานควรมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ขยาย หรือยุบโครงการ ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างผลสำเร็จของโครงการกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ โดยอาศัยการเปรียบเทียบผลผลิตกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้

5. การประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับผลผลิตของหลักสูตร ต่อสังคม นำหลักสูตรไปช่วยแก้ปัญหาของประเทศชาติและ/หรือสังคม โดยประเมินประสิทธิภาพการทำงานของมหาบัณฑิต เกิดการพัฒนาความรู้ วิชาการต่าง ๆ การยอมรับจากชุมชน สังคม การมีส่วนร่วมของมหาบัณฑิตในการพัฒนาสังคม เป็นช่วยสร้างชื่อเสียงและความนิยมต่อสถาบันที่ผลิตมหาบัณฑิต

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอน/ กรรมการ/ ผู้ทรงคุณวุฒิ มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา นิสิตระดับมหาบัณฑิต และผู้บังคับบัญชาของมหาบัณฑิต จำนวน 299 คน จำแนกเป็น อาจารย์ผู้สอน/ กรรมการ/ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 25 คน มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหาร

การศึกษา จำนวน 162 คน นิสิตระดับมหาบัณฑิต (เฉพาะคนที่ได้หัวข้อแล้ว) จำนวน 36 คน และผู้บังคับบัญชาของมหาบัณฑิต จำนวน 30 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอน กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา นิสิตระดับมหาบัณฑิต และผู้บังคับบัญชาของมหาบัณฑิต โดยผู้วิจัยสุ่มจากประชากรโดยใช้ตารางการประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 169 คน ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามประเภทของประชากร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแยกตามประชากรที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ใช้หลักสูตร ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) สำหรับอาจารย์ประจำสาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครู ศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น และแบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับประชากร 4 กลุ่ม คือ 1) อาจารย์ภาควิชาอื่น ผู้ทรงคุณวุฒิ/กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ 2) นิสิตที่กำลังศึกษา (เฉพาะที่ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์แล้ว) 3) มหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาแล้ว และ 4) หน่วยงานต้นสังกัดหรือผู้บังคับบัญชาของมหาบัณฑิต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยประเมินหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครูศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น สามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงสร้างการวิจัย เป็นขั้นตอนผู้วิจัยได้ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากการศึกษาบทความ หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ทฤษฎีต่าง ๆ วารสาร สารสนเทศ ผลการสัมมนา หนังสือพิมพ์ เว็บไซต์และเอกสารทางวิชาการอื่น ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อทราบสภาพปัญหา และข้อมูลสำหรับการจัดทำโครงงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย เป็นขั้นตอนที่นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และแบบสอบถาม (Questionnaire) แล้วทำการตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือทางด้านเนื้อหา ภาษาที่ใช้ ความครอบคลุม ความเหมาะสมและสอดคล้องของเครื่องมือ โดยการนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่านเพื่อตรวจสอบ แก้ไข นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล และนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วนำไปทดลองใช้กับนิสิตมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ที่เรียนรายวิชาครบถ้วนแล้ว จำนวน 30 คน จากนั้นนำผลที่ได้ มาหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98

ขั้นตอนที่ 3 รายงานผลการวิจัย เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ทางสถิติมาเขียนสรุปเป็นรายงานผลการวิจัยเพื่อเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาโครงการวิจัย คณะครูศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามที่คณะกรรมการเสนอแนะ แล้วจัดทำเป็นรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากงานวิจัยครั้งนี้ มีรายละเอียดดังนี้ คือ

1. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และข้อมูลเชิงพรรณนาหรือข้อมูลแบบคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ตามกรอบแนวทางที่ได้กำหนดไว้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1) การประเมินความพร้อมของบริบทหรือสภาพแวดล้อม ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับประเด็นที่สำคัญคือ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรและโครงสร้างของหลักสูตร 2) การประเมินปัจจัยสนับสนุน ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับประเด็น ปัจจัยสนับสนุนในหลักสูตร สิ่งที่เกี่ยวข้องในหลักสูตรและการบริหารจัดการหลักสูตร 3) การประเมินความก้าวหน้ากระบวนการผลิตบัณฑิต ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับประเด็นกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล 4) การประเมินผลผลิตระหว่างทางของหลักสูตร ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้ ทักษะ เจตคติ คุณลักษณะและพฤติกรรมของนิสิต และ 5) การศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค ความต้องการและข้อเสนอแนะของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อการบริหารจัดการหลักสูตร

2. ข้อมูลจากแบบสอบถาม เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ข้อมูลการประเมินด้านบริบทหลักสูตร ข้อมูลการประเมินด้านนำเข้าในหลักสูตร ข้อมูลการประเมินด้านสิ่งที่เกี่ยวข้องในหลักสูตร ข้อมูลการประเมินด้านกิจกรรมการเรียนในหลักสูตร และข้อมูลการประเมินผลผลิตระหว่างทางของหลักสูตร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

การประเมินด้านบริบทของหลักสูตร

ผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ และกลุ่มนิสิตปัจจุบัน มีความเห็นว่าบริบทของหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73, 4.92, 4.90 และ 4.53 ตามลำดับ) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. **วัตถุประสงค์ของหลักสูตร** พบว่า ผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และอาจารย์มีความเห็นสอดคล้องกันว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63, 5.00 และ 4.83 ตามลำดับ) ในขณะที่นิสิตมีความเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45) โดยที่วัตถุประสงค์ของหลักสูตรทั้ง 5 ข้อ มีความชัดเจน ครบคลุม และเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน เนื่องจากวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ระบุถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและแนวทางในการจัดหลักสูตรได้อย่างชัดเจน โดยเน้นการนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาบูรณาการกับศาสตร์อื่น ๆ เพื่อสามารถปรับใช้ในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสังคมไทยในปัจจุบัน แต่หากจะมีการปรับเปลี่ยนก็ควรจะไปเน้นให้ความสำคัญในเรื่องของการสร้างมหาบัณฑิตที่มีความพร้อมเพื่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยมีข้อสรุปจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1.1 **ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์** พบว่ากลุ่มอาจารย์ผู้สอนและคณะกรรมการบริหารหลักสูตรทั้งหมดทั้งหมด มีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ทุกข้อมีความเหมาะสมมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 และ 5.00 ตามลำดับ) ส่วนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ด้านการผลิตบัณฑิต ข้อที่ 5 ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน สังคมและประเทศชาติ ข้อที่ 2 ด้านการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ และข้อที่ 4 ด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติและการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน มีความเหมาะสมมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73) รองลงมาคือวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ด้านนวัตกรรม สังคมเพื่อพัฒนาประเทศ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49) และสำหรับกลุ่มนิสิตปัจจุบัน มีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ข้อที่ 1, 5 และ 2 มีความเหมาะสมมากที่สุด รองลงมาคือวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 และ 3 ตามลำดับ

1.2 การบ่งบอกถึงคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา พบว่ากลุ่มอาจารย์ผู้สอนและคณะกรรมการบริหารหลักสูตรทั้งหมด มีความเห็นว่าวัตถุประสงค์หลักสูตรสามารถบ่งบอกคุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษาในด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะบัณฑิต และด้านความสามารถในการนำความรู้ไปปฏิบัติได้อย่างชัดเจนในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 และ 5.00 ตามลำดับ) ส่วนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า วัตถุประสงค์หลักสูตรสามารถบ่งบอกคุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษาในด้านความรู้และด้านคุณลักษณะบัณฑิตได้อย่างชัดเจนในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67) รองลงมาได้แก่ด้านความสามารถในการนำความรู้ไปปฏิบัติ และสำหรับกลุ่มนิสิตปัจจุบัน มีความเห็นว่าวัตถุประสงค์หลักสูตรสามารถบ่งบอกคุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษาในด้านความสามารถในการนำความรู้ไปปฏิบัติและด้านคุณลักษณะบัณฑิตได้อย่างชัดเจนในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59) รองลงมาได้แก่ ด้านความรู้ ตามลำดับ

1.3 การนำวัตถุประสงค์ไปปฏิบัติ พบว่า กลุ่มอาจารย์ผู้สอนและคณะกรรมการบริหารหลักสูตรทั้งหมด มีความเห็นว่าวัตถุประสงค์หลักสูตรสามารถนำไปปฏิบัติได้ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 และ 5.00 ตามลำดับ) ส่วนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มนิสิตปัจจุบันมีความเห็นว่าวัตถุประสงค์หลักสูตรสามารถนำไปปฏิบัติได้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 และ 4.41 ตามลำดับ)

2. โครงสร้างหลักสูตร พบว่าผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และอาจารย์ มีความเห็นสอดคล้องกันว่าโครงสร้างหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63, 4.83 และ 4.89 ตามลำดับ) ในขณะที่นิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46) เนื่องจากโครงสร้างหลักสูตรและเนื้อหาวิชาของหลักสูตร มีความหลากหลายและผสมผสานทั้งในเรื่องแนวคิด ทฤษฎี วิธีการวิเคราะห์ การฝึกประสบการณ์ และการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง ทำให้เกิดทักษะในการประยุกต์ศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาประเทศ โดยมีข้อสรุปจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

2.1 ความเหมาะสมของการกำหนดสัดส่วนหมวดวิชา/รายวิชา/ลักษณะวิชา พบว่าผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และอาจารย์ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การกำหนดสัดส่วนหมวดวิชา/รายวิชา/ลักษณะวิชา มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67, 4.85 และ 4.90 ตามลำดับ) รองลงมาได้แก่กลุ่มนิสิตปัจจุบันที่เห็นว่าโครงสร้างหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41) ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการเพิ่มรายวิชาที่สอดคล้องกับประชาคมอาเซียน และควรกำหนดข้อแตกต่างในการทำวิทยานิพนธ์ในหลักสูตรแผน ก แบบ ก 2 (42) หน่วยกิต ให้ชัดเจน เพื่อให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.2 ความเหมาะสมของการกำหนดหน่วยกิตของหลักสูตร พบว่า ผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และอาจารย์ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การกำหนดสัดส่วนหมวดวิชา/รายวิชา/ลักษณะวิชา มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58, 4.81 และ 4.87 ตามลำดับ) รองลงมาได้แก่กลุ่มนิสิตปัจจุบันที่โครงสร้างหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51)

2.3 ความเหมาะสมด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร พบว่า ผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ และนิสิตปัจจุบัน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การกำหนดสัดส่วนหมวดวิชา/รายวิชา/ลักษณะวิชา มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79, 4.92, 4.92 และ 4.56 ตามลำดับ)

การประเมินด้านปัจจัยสนับสนุนในหลักสูตร

ผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ และนิสิตมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการตามหลักสูตรของหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหาร การศึกษาแตกต่างกัน โดยผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและอาจารย์มีความเหมาะสมในระดับ

มากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50, 4.88 และ 4.79 ตามลำดับ) ในขณะที่นิสิตมีความคิดเห็นในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92) จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรอาจารย์ และนิสิต ปัจจุบัน พบว่ามีข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกันคือ ควรมีการพัฒนาอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น และปรับปรุงระบบเครือข่ายการใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงภายในสาขาวิชา นอกจากนี้ควรมีการขยายพื้นที่ในส่วนของการประชุมกลุ่มย่อย เช่น การมีห้องประชุมสำหรับนิสิต เป็นต้น

การประเมินด้านสิ่งที่เกี่ยวข้องในหลักสูตร

1. **ด้านคุณลักษณะผู้สอน** พบว่า คณะกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ และนิสิตมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่เกี่ยวข้องในหลักสูตรของหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษาดังกล่าว โดยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและอาจารย์มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 และ 4.83 ตามลำดับ) ในขณะที่นิสิตมีความคิดเห็นในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45) เมื่อพิจารณาว่าคุณลักษณะผู้สอนพบว่าคณะกรรมการบริหารหลักสูตรมีความเห็นว่าคุณลักษณะผู้สอนทั้งในภาพรวมและรายข้อคำถามระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00) แต่นิสิตมีความคิดเห็นว่าคุณลักษณะผู้สอนในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความเหมาะสมของคุณลักษณะผู้สอนด้านทักษะ/การปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55) รองลงมาคือ ความเหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน และความเหมาะสมของคุณลักษณะผู้สอนด้านคุณลักษณะ/ความประพฤติ ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาว่าคุณลักษณะผู้เรียนก่อนและ/หรือระหว่างเรียนในหลักสูตร และด้านการบริหารหลักสูตร พบว่า คณะกรรมการบริหารหลักสูตรมีความเห็นว่าคุณลักษณะผู้สอนทั้งในภาพรวมและรายข้อคำถามระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00) และอาจารย์มีความคิดเห็นว่าคุณลักษณะผู้สอนทั้งในภาพรวมและรายข้อคำถามระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83)

2. **ด้านคุณลักษณะของผู้เรียนก่อนและ/หรือระหว่างเรียนในหลักสูตร** พบว่า คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและอาจารย์มีความเห็นว่าคุณลักษณะผู้เรียนในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 และ 4.83 ตามลำดับ) จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและอาจารย์ ได้ให้ข้อเสนอแนะในเรื่องคุณลักษณะของผู้เรียนว่า ควรมีลักษณะเป็นผู้มีวุฒิภาวะสูง ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สามารถทำงานเป็นทีมได้ ควรมีทักษะในด้านงานวิจัย ภาษาต่างประเทศ และการใช้ IT เพื่อการค้นคว้าหาข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ เพื่อเป็นนักคิดและนักบูรณาการศาสตร์ที่มีความสามารถ นอกจากนี้ควรมีการคัดเลือกนิสิตโดยพิจารณาคุณสมบัติในเชิงคุณภาพที่มีความเหมาะสมมากกว่าการพิจารณาการคัดเลือกในเชิงปริมาณ

3. **ด้านความเหมาะสมของการบริหารหลักสูตร** พบว่า คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและอาจารย์มีความเห็นว่าคุณลักษณะผู้เรียนในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 และ 4.83 ตามลำดับ) จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและอาจารย์ ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรเพิ่มหลักสูตรหรือโครงการสำหรับผู้บริหารทั้งภาครัฐและเอกชน และควรมีการเพิ่มรายวิชาทางด้านระเบียบวิธีวิจัยขึ้นอีกอย่างน้อย 1 วิชา เพื่อประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิต

การประเมินด้านกิจกรรมการเรียนในหลักสูตร

1. **ด้านกระบวนการเรียนการสอน** พบว่า คณะกรรมการบริหารหลักสูตร มีความคิดเห็นด้านกระบวนการเรียนการสอนว่าคุณลักษณะผู้เรียนในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00) ในขณะที่นิสิตมีความคิดเห็นถึงความเหมาะสมดังกล่าวในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38) จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและนิสิต ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ในกระบวนการเรียนการสอน ควรมีการจัดเวที

เสวนาทางวิชาการด้านการพัฒนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการร่วมกัน นอกจากนี้ควรให้นิสิต มีส่วนร่วม ในการทำกิจกรรมมากขึ้น

2. ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา พบว่า คณะกรรมการบริหารหลักสูตร มีความคิดเห็น ด้านกระบวนการเรียนการสอนว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00) ในขณะที่นิสิต มีความคิดเห็นถึงความเหมาะสมดังกล่าวในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36) และจากการสัมภาษณ์ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร ได้ให้ข้อเสนอแนะในเรื่องเกณฑ์การประเมินผลว่า ให้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของ อาจารย์ผู้สอนว่าควรจะเป็นอิงเกณฑ์หรืออิงกลุ่ม ทั้งนี้ให้คำนึงถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นสำคัญ

การประเมินด้านผลผลิตระหว่างทางของหลักสูตร

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและอาจารย์ มีความคิดเห็นด้านผลผลิตหลักสูตรทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ/คุณลักษณะ/พฤติกรรม ว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 และ 4.72 ตามลำดับ) จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและนิสิตได้ให้ข้อเสนอแนะว่า นิสิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ควรมีคุณลักษณะเป็นนักคิดและนักบูรณาการ สามารถนำความรู้ไปใช้ ประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและสังคมได้ ใฝ่รู้ใฝ่เรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้ สามารถพัฒนาความรู้ด้วย ตนเองได้ นอกจากนี้ควรมีการจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนทางวิชาการอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งเพื่อเป็น การฝึกทักษะความรู้และการทำงานให้กับนิสิตมากยิ่งขึ้น

การศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค ความต้องการและข้อเสนอแนะของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อการ บริหารจัดการหลักสูตร

สภาพปัญหา อุปสรรค ความต้องการและข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กรรมการบริหาร หลักสูตร อาจารย์ผู้สอน และนิสิตครูศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

1. ควรมีจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมในรายวิชาที่เป็นประเด็นทางสังคมปัจจุบัน เช่น การจัดการ ความขัดแย้ง การปรองดอง การบริหารจัดการศึกษาตามกรอบมาตรฐานการศึกษาาระดับอุดมศึกษา (TQF) การศึกษาอาเซียน อนาคตศึกษา (Futurism) รวมทั้งเรื่องของเทคโนโลยีและระบบเครือข่ายสังคม (Social Network) เป็นต้น

2. ควรจัดให้นิสิต มีการฝึกทักษะทางวิชาการสู่ชุมชน ในลักษณะของการปฏิบัติงานโครงการ ร่วมกับชุมชน รวมไปถึงการสร้างเครือข่าย ระหว่างมหาวิทยาลัยในสาขาที่สอดคล้องกัน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ในด้านวิชาการ

4. ควรมีการปรับปรุงห้องเรียน/ห้องทำงานของนิสิต เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการจัดการมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงการพัฒนาาระบบสารสนเทศในด้านวิชาการและงานวิจัย เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนิสิต

5. ควรมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่องค์ความรู้ที่เป็นศาสตร์ของพุทธบริหารการศึกษา เพื่อให้ บุคคลภายนอกและสังคมได้รับรู้และมีความเข้าใจยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

1. การประเมินด้านบริบทของหลักสูตร แยกการประเมินออกเป็น 2 องค์ประกอบดังนี้

1.1 ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามพบว่าผู้ประเมินทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้อง กันว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรทั้ง 5 ข้อ มีความชัดเจน เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน มีความ สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาของชาติ และมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ซึ่งก็สอดคล้องกับผลจากการสัมภาษณ์ที่ให้ข้อมูลทุกกลุ่มเห็นว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสม

ทั้งนี้เนื่องจากคณะกรรมการบริหารหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น มีประสบการณ์ในการจัดทำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มาก่อนนอกจากนี้ยังได้มีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและสภาพแวดล้อมในด้านต่าง ๆ มีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องมาร่วมวิพากษ์หลักสูตร รวมถึงศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Study) ในการเปิดหลักสูตรด้วย เพื่อแสดงให้เห็นถึงเหตุผลและความจำเป็นในการผลิตมหาบัณฑิตในหลักสูตรดังกล่าว จากนั้นจึงนำสารสนเทศที่ได้จากการวิเคราะห์มาดำเนินการจัดทำหลักสูตร จึงส่งผลให้วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความชัดเจน โดยพบว่าผู้ประเมินส่วนใหญ่เห็นว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความชัดเจน (ระดับคะแนนความพึงพอใจอยู่ในช่วง 4.45 – 5.00) สามารถบ่งบอกคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาได้อย่างเด่นชัด ทั้งในด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะของบัณฑิตและด้านความสามารถในการนำความรู้ไปปฏิบัติ ซึ่งในที่สุดแล้วจากกระบวนการดังกล่าวข้างต้นของคณะกรรมการบริหารหลักสูตรก็ส่งผลให้วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสมกับในการสร้างองค์ความรู้ในศาสตร์ของการพัฒนา อันเป็นหัวใจสำคัญของการผลิตมหาบัณฑิตในสาขาพุทธบริหารการศึกษา ซึ่งผู้ประเมินส่วนใหญ่ทั้ง 4 กลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมในการสร้างองค์ความรู้ในสาขาพุทธบริหารการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนสามารถสร้างและนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ในการปฏิบัติงานได้จริงและเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ตามผู้เชี่ยวชาญก็ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในกรณีที่คณะกรรมการบริหารหลักสูตรมีความประสงค์ที่จะดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรว่า ควรจะเน้นให้ความสำคัญในเรื่องของการสร้างมหาบัณฑิตที่มีความพร้อมเพื่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งจะมีความสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้นในสังคมไทย

1.2 ด้านโครงสร้างหลักสูตร ผู้ประเมินทุกกลุ่มมีความเห็นว่าโครงสร้างหลักสูตรทั้งหมดมีความเหมาะสมทั้งในเรื่องของการกำหนดสัดส่วนของหมวดวิชา/รายวิชา/ลักษณะวิชา การกำหนดหน่วยกิตของหลักสูตรและความเหมาะสมของรายวิชา เนื่องจากโครงสร้างหลักสูตรมีการผสมผสานทั้งในเรื่องแนวคิด ทฤษฎี วิธีการวิเคราะห์ การฝึกประสบการณ์ และการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง ทำให้เกิดทักษะในการประยุกต์ศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตามผู้เชี่ยวชาญก็ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงสร้างของหลักสูตรในกรณีที่คณะกรรมการบริหารหลักสูตรมีความประสงค์ที่จะดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรว่าควรมีการเพิ่มรายวิชาที่สอดคล้องกับประชาคมอาเซียน และควรกำหนดข้อแตกต่างในการทำวิทยานิพนธ์ในหลักสูตรแผน ก แบบ ก2 (42) หน่วยกิตให้ชัดเจน ทั้งในแง่ของปริมาณและคุณภาพของงานในส่วนของความเหมาะสมด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตรพบว่า

1.2.1 ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาในรายวิชาบังคับพื้นฐาน โดยผู้ประเมินทุกกลุ่มมีความเห็นว่าเนื้อหาวิชาในรายวิชาบังคับพื้นฐานมีความเหมาะสม โดยเฉพาะในรายวิชา 210 102 ระเบียบวิธีการวิจัยทางพุทธบริหารการศึกษา และรายวิชา 210 101 สัมมนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นเนื้อหาวิชาที่นิสิตจำเป็นต้องใช้เป็นความรู้พื้นฐานในการเรียนในรายวิชาอื่น ๆ ต่อไป เนื่องจากผู้เรียนมาจากหลายสาขาวิชา ซึ่งมีความรู้พื้นฐานไม่เหมือนกัน

1.2.2 ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาในรายวิชาบังคับสาขาวิชาเอก โดยผู้ประเมินทุกกลุ่ม มีความเห็นว่าเนื้อหาวิชาในรายวิชาบังคับสาขาวิชาเอกมีความเหมาะสม โดยเฉพาะในรายวิชา 210 201 การพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษา 210 203 นโยบายและหลักการบริหารการศึกษา และ 210 204 การพัฒนาหลักสูตรและส่งเสริมคุณภาพการศึกษา เนื่องจากเนื้อหาวิชาในรายวิชาดังกล่าว ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความ

เข้าใจในศาสตร์ต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อการพัฒนาสังคมอันองค์ความรู้ที่สำคัญของหลักสูตร อย่างไรก็ตามผู้ประเมินก็ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาในรายวิชาบังคับสาขาวิชาเอกในกรณีที่คณะกรรมการบริหารหลักสูตรมีความประสงค์ที่จะดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรว่าควรจะมีการเพิ่มรายวิชาที่จะช่วยพัฒนาความรู้ด้านภูมิสังคม เศรษฐศาสตร์กับการศึกษา ในส่วนของการลงทุน ความคุ้มค่า ผลกระทบของโครงการพัฒนาต่าง ๆ กับสภาพแวดล้อมและโครงการพัฒนาที่น่าสนใจของกลุ่มประเทศอาเซียน เพื่อให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

1.2.3 ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาในรายวิชาเลือก โดยผู้ประเมินทุกกลุ่ม มีความเห็นว่าเนื้อหาวิชาในหมวดวิชาเลือกมีความเหมาะสม โดยเฉพาะในรายวิชา 210 301 ภาษาอังกฤษสำหรับพุทธบริหารการศึกษา และรายวิชา 210 303 การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ เพราะรายวิชาเลือกต่าง ๆ เหล่านี้สามารถทำให้ผู้เรียนมีได้มีโอกาสค้นคว้า ทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งในประเด็นที่ตนเองสนใจ และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ต่อไปได้อย่างเหมาะสม ในกรณีที่คณะกรรมการบริหารหลักสูตรมีความประสงค์ที่จะดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรว่าควรจะมีการเพิ่มรายวิชาทางด้านรัฐศาสตร์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาเพื่อเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ให้ครอบคลุมทั้งเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการเมืองการปกครอง เพื่อให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. การประเมินด้านปัจจัยสนับสนุนในหลักสูตร

ผู้ประเมินทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่าอุปกรณ์ สื่อวัสดุการเรียนการสอน และสถานที่รวมทั้งหนังสือ ตำรา วารสาร และเอกสารประกอบการสอน มีความเหมาะสม แต่จากการสัมภาษณ์พบว่ากลุ่มนิสิต ระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ได้ให้ข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ให้มีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน เนื่องจากในปัจจุบันการแสวงหาความรู้ทางด้านวิชาการโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ นั้น นิยมสืบค้นจากฐานข้อมูลบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีความสะดวก รวดเร็ว การมีความพร้อมในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้นิสิต เข้าถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว อันเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับนิสิต นอกจากนี้ควรมีการปรับปรุงพื้นที่ในส่วนของห้องเรียนให้เหมาะสมกับการใช้งานในลักษณะของห้องประชุมหรือห้องบริการในด้านสารสนเทศต่าง ๆ อันเป็นการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ให้กับนิสิต เพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3. การประเมินด้านสิ่งที่เกี่ยวข้องในหลักสูตร แยกการประเมินออกเป็น 3 องค์ประกอบดังนี้

3.1 ด้านคุณลักษณะผู้สอน ผู้ประเมินทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่าคุณสมบัติของอาจารย์มีความเหมาะสม เนื่องจากอาจารย์มีคุณลักษณะและพฤติกรรมที่เหมาะสม มีความรู้และความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่นิสิต แต่อยากให้เพิ่มจำนวนอาจารย์เพื่อให้เพียงพอต่อการให้คำปรึกษาด้านวิทยานิพนธ์ของนิสิต

3.2 ด้านคุณลักษณะของผู้เรียนก่อนและ/หรือระหว่างเรียนในหลักสูตร ผู้ประเมินทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่านิสิต มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเรียน มีความสนใจ ตั้งใจ และมุ่งมั่นในการศึกษา และยอมรับฟังความคิดเห็นของอาจารย์และเพื่อนนิสิต ทั้งนี้เนื่องจากคณะกรรมการบริหารหลักสูตรมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียนและกระบวนการคัดเลือกอย่างเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะในเรื่องคุณลักษณะของผู้เรียนว่า ควรมีลักษณะเป็นผู้มีวุฒิภาวะสูง มีทักษะในด้านภาษาวิจักษณ์ภาษาต่างประเทศ และการใช้ IT เพื่อการค้นคว้าหาข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อเป็นนักคิดและนักบูรณาการศาสตร์ที่มีความสามารถ

3.3 **ด้านความเหมาะสมของการบริหารหลักสูตร** ผู้ประเมินทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การบริหารหลักสูตรทั้งในด้านทรัพยากร ด้านบุคลากรและด้านการบริการวิชาการ มีความเหมาะสม ในลักษณะที่เป็นสหวิทยาการ โดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะในเรื่องคุณลักษณะของการรับนิสิต ว่าควร มุ่งเน้นที่คุณภาพของนิสิต เป็นหลัก

4. **การประเมินด้านกิจกรรมการเรียนในหลักสูตร** แยกการประเมินออกเป็น 2 องค์ประกอบดังนี้

4.1 **ด้านกระบวนการเรียนการสอน** ผู้ประเมินทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่า มีการจัดการ เรียนการสอนที่เหมาะสมทั้งในด้านการวางแผนด้านการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน ความสอดคล้องของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื่องจากมีการจัดการ เรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย ทั้งการเรียนการสอนในชั้นเรียน การลงภาคสนามเพื่อฝึกปฏิบัติ และ การศึกษาดูงานทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางวิชาการที่ได้ศึกษามากับการปฏิบัติจริงได้อย่าง เหมาะสม รวมทั้งมีการปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงามให้กับผู้เรียน อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะในการเรียนการสอนเพิ่มเติมว่าควรมีการจัดเวทิสวนาทางวิชาการด้านการ พัฒนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการร่วมกัน นอกจากนี้ควรให้นิสิต มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับ ชุมชนมากขึ้น เพื่อให้มหาบัณฑิตมีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมากยิ่งขึ้น

4.2 **ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา** ผู้ประเมินทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ความ เหมาะสมโดยเฉพาะในเรื่องวิธีการในการวัดและประเมินผลการศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะ ในเรื่องเกณฑ์การประเมินผลว่าควรจะขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของอาจารย์ผู้สอนว่าควรจะเป็นอิงเกณฑ์หรืออิง กลุ่ม โดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นสำคัญ

5. **การประเมินด้านผลผลิตระหว่างทางของหลักสูตร**

กลุ่มคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และอาจารย์ผู้สอน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ผลผลิตของ หลักสูตรทั้งในด้านความรู้/ความสามารถในเนื้อหา ด้านคุณลักษณะ/ความประพฤติ และด้านทักษะ/ การปฏิบัติ มีความเหมาะสม สอดคล้องกับความเห็นของนิสิตปัจจุบันที่มองว่า หลักสูตรดังกล่าวเป็น ประโยชน์อย่างมากในการช่วยพัฒนา ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนา ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็น นักคิดและนักบูรณาการ สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและสังคมได้ จากการสัมภาษณ์ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและนิสิต ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า นิสิตครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธ บริหารการศึกษา ควรมีคุณลักษณะเป็นนักคิดและนักบูรณาการ สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการ พัฒนาตนเองและสังคมได้ ใฝ่รู้ใฝ่เรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้ สามารถพัฒนาความรู้ด้วยตนเองได้ นอกจากนี้ควรมีการจัดเวทิสวนาแลกเปลี่ยนทางวิชาการ เพื่อเป็นการฝึกทักษะความรู้และการทำงานให้กับ นิสิตมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. จากผลการประเมินด้านบริบทของหลักสูตร พบว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในปัจจุบันทุกข้อ มีความชัดเจน เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน มีความสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนา ของชาติ และมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ซึ่งวัตถุประสงค์ของหลักสูตรยังคงสามารถใช้ได้ ต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม หากคณะกรรมการบริหารหลักสูตรมีความประสงค์ที่จะดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร ก็อาจจะทบทวนวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในเรื่องของการสร้างมหาบัณฑิตที่มีความพร้อมเพื่อการเข้าสู่ ประชาคมอาเซียน เพื่อสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้นในสังคมไทย

2. จากผลการวิจัยที่พบว่าในปัจจุบันกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าการเรียนหลักสูตรแผน ก แบบ ก 2 ที่มีโครงสร้างหน่วยกิตของการทำวิทยานิพนธ์ 42 หน่วยกิตนั้น จะต้องเป็นผลงานที่มีความเข้มข้นทางวิชาการ ดังนั้นจึงควรมีการสร้างมาตรฐานหรือข้อกำหนดที่ชัดเจนของการทำวิทยานิพนธ์ 42 หน่วยกิต เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเหมาะสม

3. คณะกรรมการบริหารหลักสูตรควรจะมีการตัดรายวิชาเลือกที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรออกบ้าง และให้มีการบูรณาการรายวิชาเลือกบางรายวิชาเข้าด้วยกัน เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

4. คณะกรรมการบริหารหลักสูตรควรจะพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการเปิดสอนรายวิชาเลือกต่าง ๆ เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ทั้งนี้อาจจะทำการเปิดรายวิชาเลือกโดยการสับเปลี่ยนหมุนเวียนตามความสนใจของผู้เรียนและความเหมาะสมในแต่ละภาคเรียน

5. คณะกรรมการบริหารหลักสูตรควรจะให้ความสำคัญกับรายวิชาภาษาต่างประเทศประจำสาขาวิชามากขึ้น โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าและการทำวิจัย อันจะเป็นการส่งเสริมให้นิสิตเกิดความรู้ความเข้าใจอันนำมาซึ่งประโยชน์สูงสุดทั้งในแง่ของศักยภาพในด้านการสื่อสารและด้านการพัฒนาองค์ความรู้ในด้านวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

- วิชัย วงศ์ใหญ่. (2527). *กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการสอนภาคปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). *การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สุนีย์ ภูพันธ์. (2546). *แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2548). “ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แนวทางการบริหารเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2548” เล่ม 122 ตอนพิเศษ 39 ง วันที่ 25 พฤษภาคม 2548, 24-26.
- Stufflebeam, D. L.; & Shinkfield, A. J. (1995). *Teacher evaluation: Guide to effective practice*. Massachusetts, the United States of America: Kluwer Academic.